

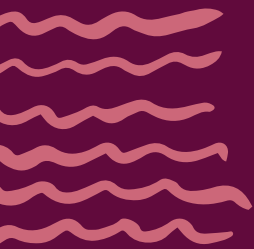

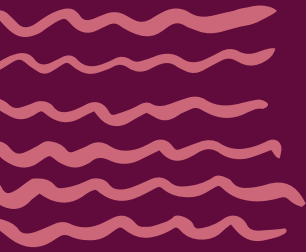
ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ
ระหว่างประเทศ
(องค์การมหาชน)

ความสุขหลากสีสัน

ดาหลาบาทัก ครูช่างธนินทร์ธร
จังหวัดกระบี่

The Shades of Happiness

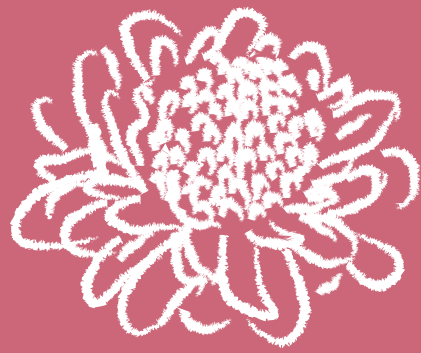
**โครงการชุมชนเรียนรู้หัตถกรรม 2561
SACICT CRAFT COMMUNITY 2018
“เรียนรู้งานหัตถศิลป์ผ่านวิถีชีวิตชุมชน”**

สิ่งล้ำค่าอย่างมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และความสามารถ
ด้านงานหัตถศิลป์นั้นยังรากลึกอยู่ในชุมชนทั่วทุกภูมิภาคของ
แผ่นดินไทย ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน)
หรือ SACICT จึงมีความตั้งใจในการสร้างการเรียนรู้งานหัตถศิลป์ผ่าน
วิถีชีวิตชุมชน โดยมีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เดิมที่มีครูศิลป์ของแผ่นดิน
ครูช่างศิลปหัตถกรรม และทายาทช่างศิลปหัตถกรรมเป็นผู้ถ่ายทอด
องค์ความรู้รวมถึงการเชื่อมโยงพื้นที่ใกล้เคียงรอบ ๆ ที่มีศักยภาพ
ที่จะพัฒนาเป็นชุมชนเรียนรู้หัตถกรรม (Craft Communities) จำนวน
10 ชุมชน 13 แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยว
เชิงสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ ต่อผู้เข้าร่วม สมาชิกในชุมชน รวมไปถึงผู้ที่
เกี่ยวข้องอื่น ๆ

หัวใจสำคัญของโครงการนี้มุ่งเน้นไปที่การอนุรักษ์ทักษะภูมิปัญญา
องค์ความรู้ด้านงานหัตถศิลป์ รวมไปถึงจนถึงวิถีชีวิต และอัตลักษณ์ของ
ชุมชนโดยรอบ เพื่อให้งานหัตถศิลป์เป็นเครื่องมือหนึ่งในการสร้าง
ความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่น และเป็นการสร้างการรับรู้ถึงคุณค่าที่จะ
สามารถต่อยอดไปสู่มูลค่าที่เพิ่มขึ้นให้กับงานหัตถศิลป์ ซึ่งจะก่อให้เกิด
กระบวนการสืบทอดและพัฒนาอย่างยั่งยืนในที่สุด

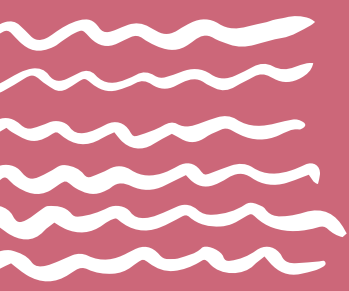

ดาหลาบาติก ครูช่างนันทรร

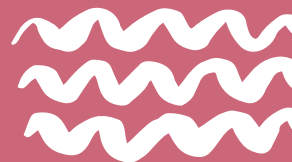
“จังหวัดกระบี่” เมื่อเอ่ยถึงชื่อนี้ ทุกคนคงคิดถึงภาพทะเลอันดามันสีคราม หาดทรายขาวสะอาด เสียงเกลียวคลื่นซัดกระทบฝั่ง ปลาเล็กปลาน้อยใต้ท้องทะเล หรือแม้กระทั่งปะการังสวยงามที่อยู่เบื้องล่าง แต่ใครจะรู้ว่าเมืองเล็กๆ แห่งนี้ ยังมีงานหัตถกรรมที่น่าสนใจ ทรงคุณค่า และคงเอกลักษณ์ของกรรมวิธีแบบโบราณ ผสมกับอัตลักษณ์อันโดดเด่นไว้บนผืนผ้า

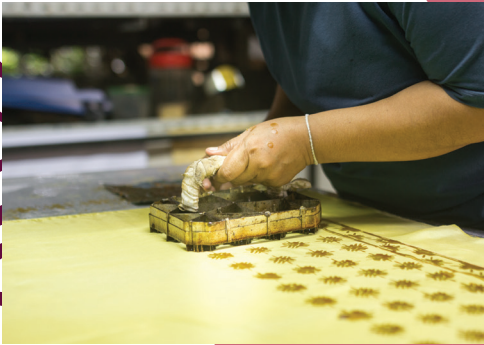
รู้หรือไม่

ผ้าบาติก กับ ผ้าปาเต๊ะ คือผ้าชนิดเดียวกัน
บาติกและปาเต๊ะ มีความหมายเหมือนกัน ต่างกันตรงที่
“บาติก” เป็นภาษามลายู ส่วนคำว่า “ปาเต๊ะ” เป็นภาษาชวา

ดาหลาบatik ครูช่างธนินทร์ เป็นแหล่งเรียนรู้งานหัตถกรรมภายใต้โครงการศูนย์ศิลปาชีพและกรมหม่อนไหมในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ผลิต และถ่ายทอดงานหัตถกรรม “ผ้าบาติก” แบบโบราณ โดยครูช่าง “ธนินทร์ธร รัชชวงค์”

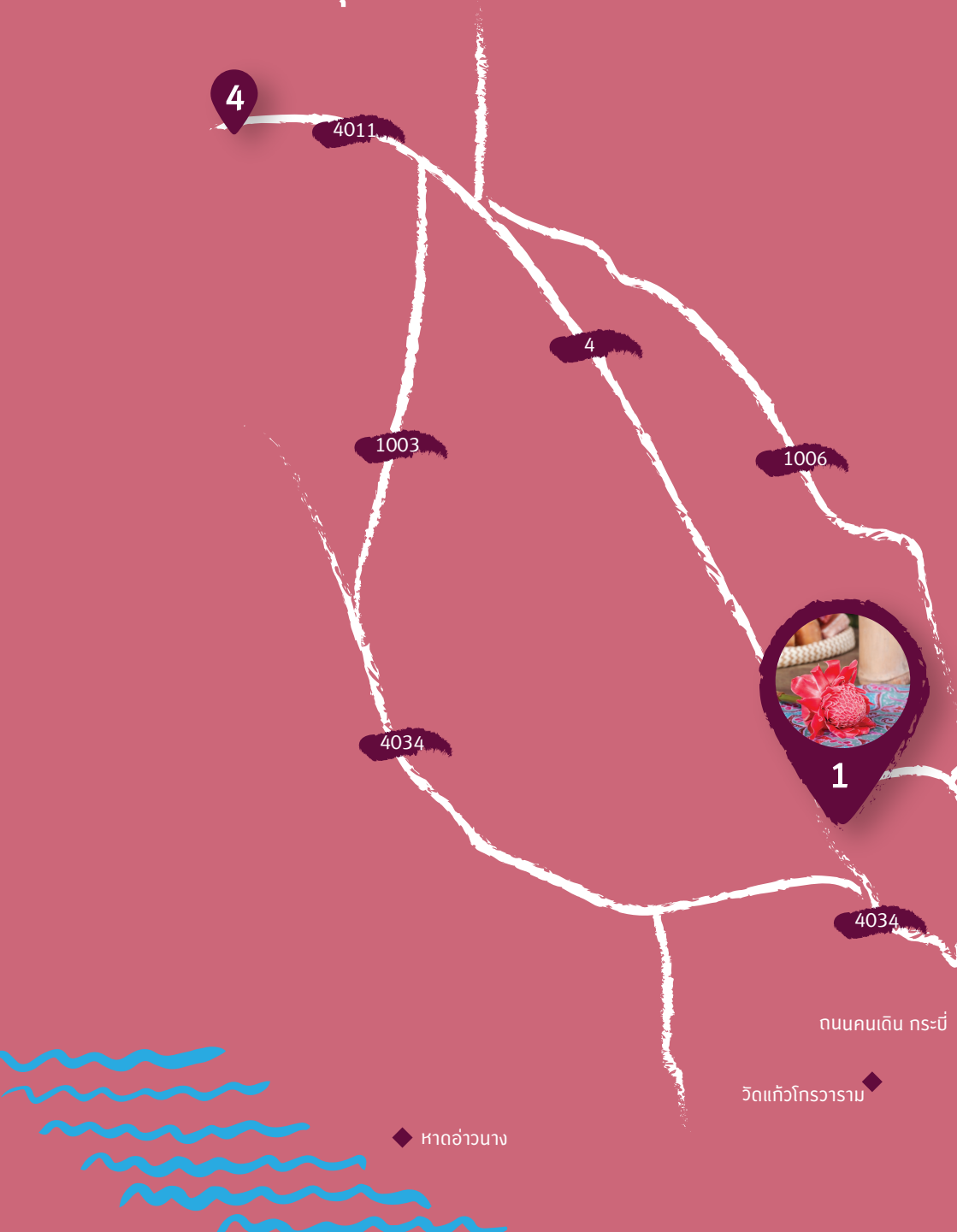
คำว่า “บาติก” (Batik) มาจากคำว่า “ตีติก” (titik) ในภาษามลายู แปลว่า จุด ซึ่งเป็นที่มาของการทำผ้าบาติกที่ใช้น้ำเทียนหยดปิดหรือทึบส่วนที่ไม่ต้องการให้สีติดบนผืนผ้า เพื่อสร้างสรรค์ลวดลาย ประกอบกับการแต้มสีหรือย้อมสีทีหลังหรือก่อน เพื่อทำให้เกิดสีสันสวยงาม ซึ่งการทำลายผ้าบาติกนั้น สามารถทำได้โดยการวาดด้วยเทียนโดยใช้จันทิ้ง หรือใช้แม่พิมพ์โลหะทาบลงบนผ้า

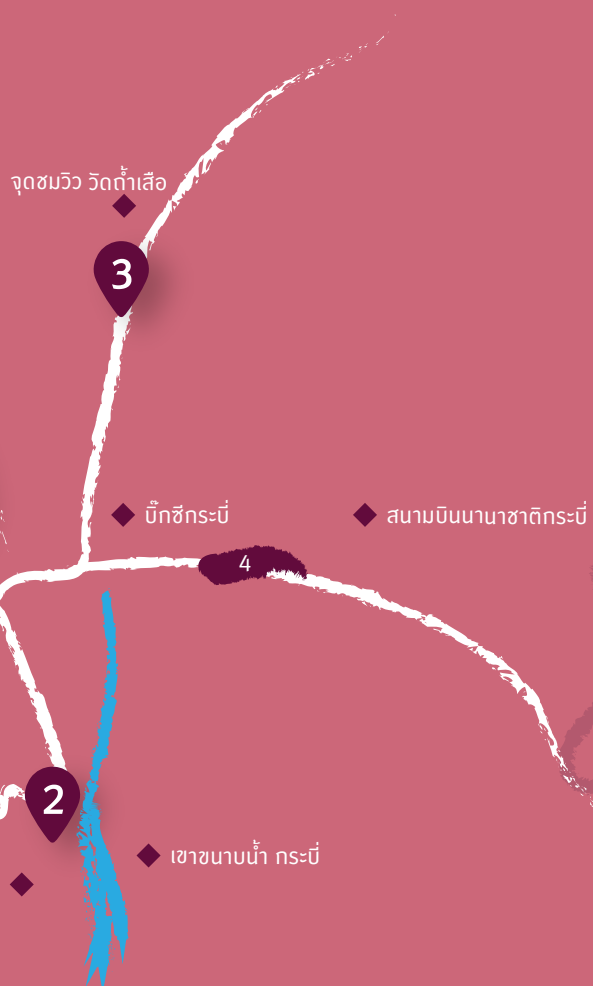
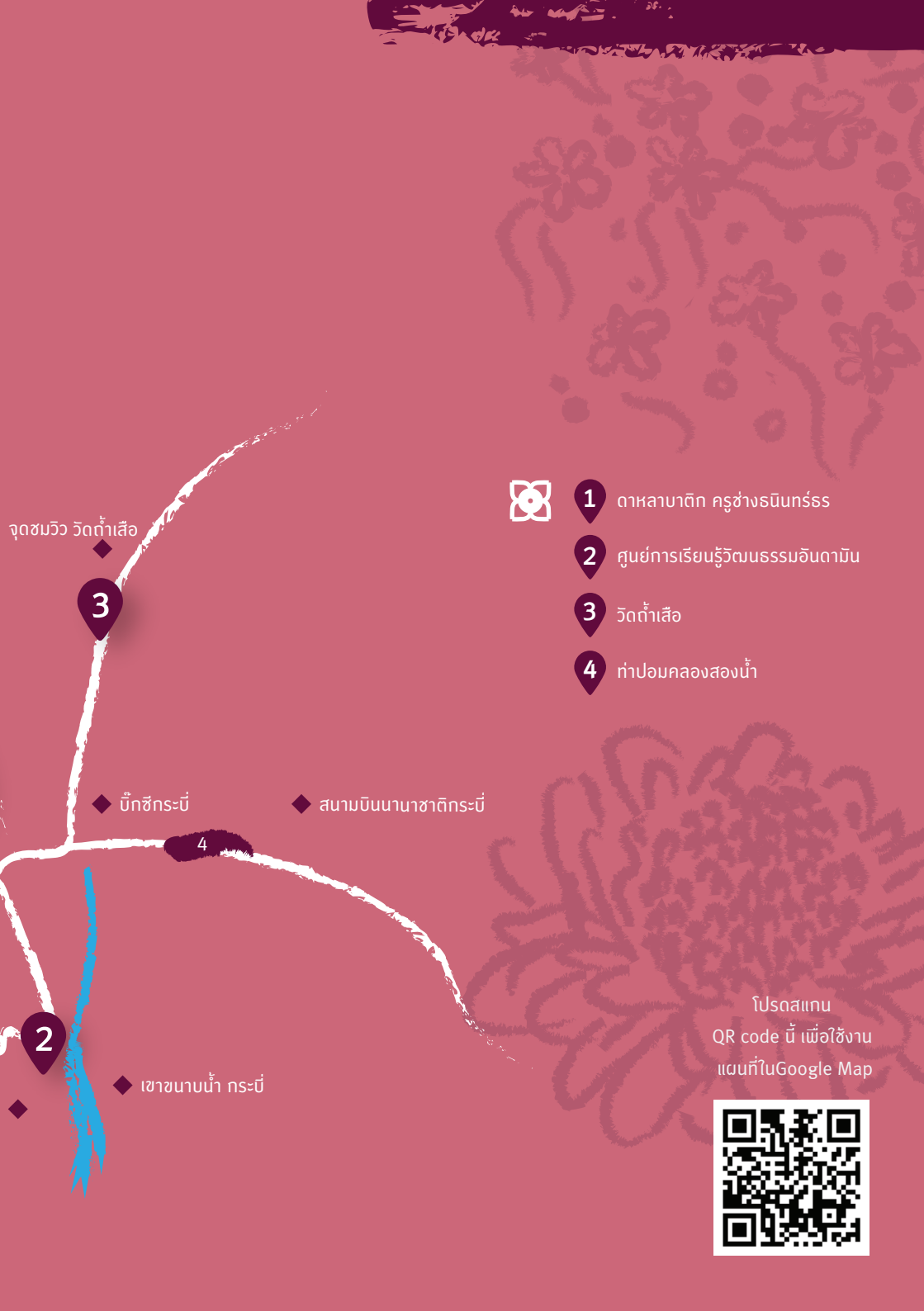

ผ้าบาติกเปรียบเสมือนงานศิลปะ สะท้อนเรื่องราววัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ ผ่านลวดลายต่าง ๆ ที่อยู่บนผืนผ้า แหล่งกำเนิดหรือแหล่งที่มาของผ้าบาติกนั้นยังไม่สามารถระบุได้อย่างแน่ชัด แต่มีปรากฏให้เห็นในหลายพื้นที่ เช่น อินเดีย ญี่ปุ่น อียิปต์ และมลายู ซึ่งอิทธิพลการทำผ้าบาติกในไทยได้รับอิทธิพลมาจากแถบมลายู ผ้าบาติกแต่ละแห่งจะแตกต่างกันเล็กน้อย โดยเฉพาะลาย การย้อมสี ตลอดจนเนื้อผ้า

บาติกของอินโดนีเซียที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผ้าบาติกชั้นสูงเนื่องจากสมัยก่อนราชวงศ์ชั้นสูงมักนิยมใส่กัน และลายของผ้าบาติกชาวหรืออินโดนีเซียมักจะมีลายจุดเกือบทุกลายของผ้า ส่วนบาติกของไทยมักจะทำแบบลวดลายเป็นพืชพรรณท้องถิ่น หรือลวดลายใต้ท้องทะเล ส่วนมากนิยมนำผ้าบาติกมาเป็นเครื่องแต่งกายประจำถิ่น เห็นได้มากตามจังหวัดภูเก็ต และจังหวัดชายแดนใต้

แผนที่ท่องเที่ยวในชุมชน

- 1 ศาลาบาติก ครูช่างนันทรรักษ์
- 2 ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมอันดามัน
- 3 วัดต้าเสื่อ
- 4 ท่าปอมคลองสองน้ำ

โปรดสแกน
QR code นี้ เพื่อใช้งาน
แผนที่ในGoogle Map

ตระกูลผ้า แห่ง อินทามัน ธนิทร์ธร ริกชาวศ ครูช่างศิลปหัตถกรรม พ.ศ.2556

ธนิทร์ธร ริกชาวศ เต็มโตมาในครอบครัวผ้าบาติกโบราณ ตั้งเดิมเป็นคนราธิวาส สืบทอดการทำผ้าบาติกแบบโบราณ มาจากคุณยาย เมื่อ 10 ปีที่แล้วหลังเกิดเหตุการณ์ไม่สงบ ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงย้ายมาอยู่ที่จังหวัดกระบี่

เนื่องจากต้องรักษาฐานลูกค้าที่จังหวัดกระบี่ไว้ แต่โรงงานที่ ราธิวาสก็ยังคงอยู่ “ตอนแรกย้ายมาก็ทำเป็นร้านที่เล็กๆ เพื่อชิ้นตัวอย่างงาน ภายหลังได้รับเชิญให้ไปเป็นครูช่าง จาก SACICT เลยคิดที่จะเผยแพร่งานหัตถกรรมผ้าบาติก โบราณ ให้คนทั่วไปได้รู้จักว่าจังหวัดกระบี่ที่มีงานหัตถกรรม พื้นถิ่น ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของกระบี่อยู่”

ปัจจุบันครูช่างธนิทร์ธรมีทีมงานที่จังหวัดกระบี่ 8 คน มีทีมตัดเย็บเสื้อผ้าอีกหนึ่งทีม ซึ่งเป็นทีมแปรรูปอยู่ที่ชุมชนวัดต้าเสื่อซึ่งเกิดจากการที่ครูช่างธนิทร์ธรนำเอาองค์ความรู้ และกรรมวิธีไปสอนแม่บ้านมุสลิม แล้วส่งผ้าไปให้กลุ่มแม่บ้านแปรรูปเป็นผ้าชิ้น ผ้าใส่รองต่าง ๆ เมื่อถามถึงจำนวนช่างในทีมที่มีจำนวนน้อยนิด ครูช่างให้คำตอบกับเราว่า “ทีมที่นี้เขาอยู่กับครุमानานเป็นสิบปีแล้ว แรก ๆ ก็สอน หลัง ๆ เขาจะทำ ได้ด้วยประสบการณ์ บางคนทำไม่นานก็ไป นั่นแหละ งานมันเลือกคน”

ธนพล รักขวงค์ ทายาทช่างศิลป์หัตถกรรมประจำปี 2559

ในขณะที่เดียวกันนายธนพล รักขวงค์
น้องชายของครูช่างผู้เรียนรู้และฝึกทำผ้าบาติกมาตั้งแต่อายุ 12 ปี
โดยวิธีการครูฝึกจากช่างฝีมือได้สืบสานงานหัตถกรรมและได้คิดค้นพัฒนารูปแบบ
สีเส้น ลวดลาย ให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น โดยบวกเข้ากับพื้นฐานความรู้
ทางด้านสถาปนิก นักออกแบบ และองค์ความรู้ดั้งเดิมจากครอบครัว
ซึ่งจะเป็นงานที่แตกต่างจากครูช่างที่คงไว้ซึ่งความคลาสสิกมีเสน่ห์เรียบง่ายแบบดั้งเดิม
การสืบต่องานหัตถกรรมของน้องชายครูช่าง นำมาซึ่งการเปิดร้านค้าสาขาภูเก็ต
ภายใต้การควบคุมดูแลของธนพล รักขวงค์
เพื่อรองรับฐานลูกค้าที่ขยายเพิ่มขึ้นในจังหวัดภูเก็ตอีกด้วย

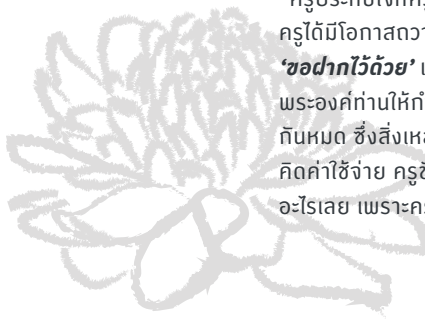

มาติก ประจำใจ

หากตามถึงชื่อของ “ดาหลามาติก” ว่าทำไมต้องใช้ชื่อนี้ ทำไมต้องเป็นดอกดาหลา? ครูบอกกับเราว่าดอกดาหลานั้นเป็นดอกไม้พื้นถิ่นที่มีดอกสีแดงแดงถึงเขือชาติเผ่าพันธุ์ ซึ่งภายในกลีบดอกจะมีเส้นเป็นสีขาวคล้ายเส้นเทียน ลักษณะของดอกมีความสง่างาม เรียบง่าย แต่ก้านดอกกลีบแข็งแรง แน่นหนาซึ่งหมายถึงความมุ่งมั่นยึดรากฐานและรักเผ่าพันธุ์

การสืบสานงานหัตถกรรมที่ตัวเองรักและภูมิใจ นำมาซึ่งความประทับใจที่ได้ทดแทนคุณแผ่นดินต่าง ๆ ครูช่างธนิทร์ธ คือ หนึ่งในครูช่างสามร้อยกว่าคนระดับประเทศที่ได้รับเลือกให้เป็นเป็นครูช่าง ที่จัดทำ นิทรรศการของในหลวง ร.9 ตอนที่ท่านเสด็จสวรรคต

ครูช่างยังได้มีโอกาสทำผ้าถวายให้ราชวงศ์ทุก ๆ พระองค์ทรงสวมใส่ อีกความประทับใจที่ครูช่างบอกเล่าผ่านรอยยิ้มที่แสนภูมิใจว่า “ครูประทับใจที่ครูไปสอนทหารในค่ายมหาจักรีสิรินธร ซึ่งเป็นค่ายของสมเด็จพระเทพฯ ครูได้มีโอกาสถวายงานให้พระองค์ ได้ใกล้ชิดกับพระองค์ ซึ่งพระองค์ท่านตรัสกับครูว่า **‘ขอฝากไว้ด้วย’** แล้วท่านก็พระราชทานเงินขวัญถุงเป็นขวัญกำลังใจ 9,000 บาท พระองค์ท่านให้กำลังใจ แล้วพระองค์ท่านก็ซื้อผ้าครู เพื่อนพระองค์ท่านก็ซื้อผ้าครู กันหมด ซึ่งสิ่งเหล่านี้ครูไม่ได้มองเป็นตังเงิน ที่ครูไปสอนที่ค่ายมหาจักรีครูก็ไม่ได้ คิดค่าใช้จ่าย ครูซบรตไปสอนที่นู่น ทหารมาอยู่มาเรียนกับครูที่นี่ ครูก็ไม่คิดค่าใช้จ่าย อะไรเลย เพราะครูถือว่าสิ่งเหล่านี้ครูได้มีโอกาสตอบแทนแผ่นดินครูดีใจที่สุด ครูว่าครูโชคดี”

บาติก - ติด - ต่อ

การทำผ้าบาติกถือเป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่นที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ซึ่งเป็นงานหัตถกรรมที่นำเอาสิ่งรอบตัว วิถีชีวิต และประวัติศาสตร์มาสร้างสรรค์ลายผ้าบาติก เพื่อบ่งบอกถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ต้องการเผยแพร่

คุณค่าของผ้าบาติกสมัยก่อนกับสมัยนี้ต่างกัน สำหรับชุมชนในภาคใต้ ผู้คนส่วนใหญ่มีกนิยมนใส่ผ้าบาติกกันในชีวิตประจำวัน เช่น ใช้เป็นผ้าถุง หรือผ้าคลุมไหล่

แต่ปัจจุบัน ผู้คนสมัยใหม่มักแต่งกายตามสมัยนิยม ผ้าบาติกจึงนิยมใส่กันแค่เฉพาะในโอกาสสำคัญ เช่น งานบุญ งานแต่งงาน หรืองานเลี้ยงฉลอง ตามโอกาสพิเศษต่าง ๆ

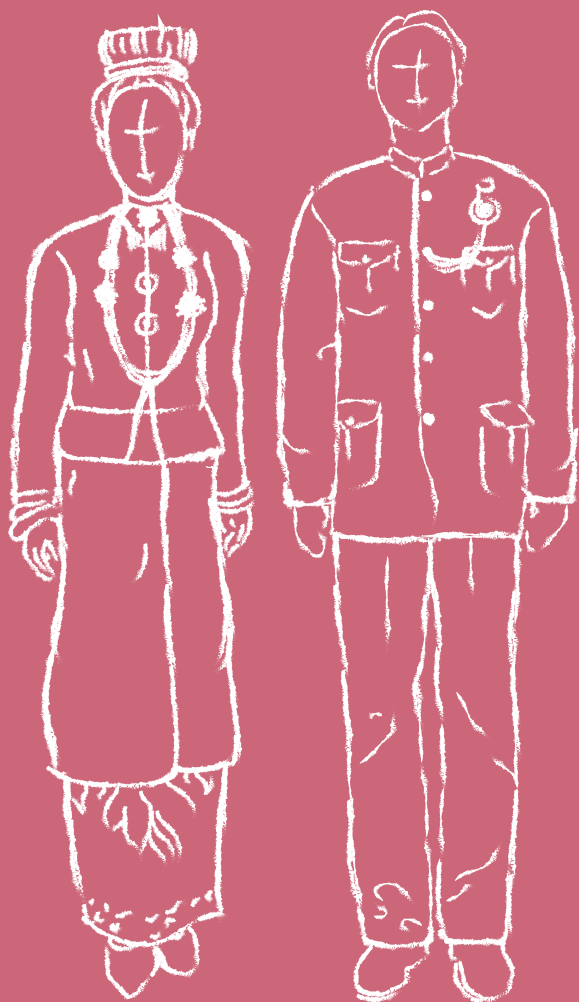
ซึ่งตรงนี้ทำให้ความนิยมการใช้ผ้าบาติกเริ่มเลือนหายไปจากสังคมปัจจุบัน การเผยแพร่ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่นของงานหัตถกรรมให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้จึงเป็นสิ่งทีพึงกระทำเพื่อสืบทอดสิ่งที่ส่งต่อมาให้ไม่เลือนหายไป และนำไปปรับกับยุคสมัยมากยิ่งขึ้นเพื่อให้งานหัตถกรรมพื้นถิ่นยังคงมีต่อไป

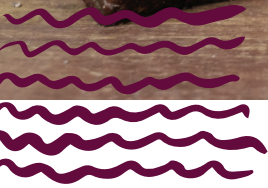
คงจะดีไม่น้อยถ้าผ้าบาติกงานหัตถกรรมพื้นถิ่นกลับมาได้รับความนิยมอีกครั้งโดยการเผยแพร่องค์ความรู้แก่คนรุ่นหลังที่จะนำผ้าบาติกเหล่านี้ไปสู่อนาคต

รู้หรือไม่

ทางภาคใต้ยังคงมีงานแต่งงานแบบดั้งเดิมในชุมชนชาวจีนมาอยู่ ที่เจ้าสาวต้องสวมชุด ‘บาบ๋า-ย่าหย่า’ ในงานแต่งงาน ซึ่งชุดบาบ๋า ย่าหย่านี้ประกอบไปด้วยผ้าถุงโสร่งบาติกลดลายสวยงาม สวมคู่กับเสื้อคอจีบ แขนยาว เอวเข้ารูปแบบโบราณ หรือบางที่อาจจะประยุกต์ เสื้อลายลูกไม้ที่ตัดเย็บในรูปแบบคล้ายกันคือแขนยาว เอวเข้ารูป แต่คอเสื้อเป็นคอลึกสวมใส่คู่กับเครื่องประดับสวยงาม

ทางของดาหลา

ผ้าบาติกเป็นงานหัตถกรรมไทยที่สืบทอดกันรุ่นสู่รุ่น ซึ่งเป็นรากเหง้าของคนไทยที่มีคุณค่าในตัวของมันเอง กระบวนการสร้างสรรค์ผ้าบาติกล้วนทำด้วยมือทุกขั้นตอน แสดงถึงความพยายามใส่ใจ และตั้งใจในทุก ๆ ขั้นตอน

ดาหลาบาติก ครูช่างธนิทร์รร ไซแม่พิมพ์ในการทำลายผ้าซึ่งเป็นภูมิปัญญาส่งต่อกันมา ลายของดาหลาบาติกฯ เป็นลายที่แสดงถึงวัฒนธรรมวิถีชีวิตพื้นถิ่น “ตั้งแต่ต้นเลย มีทั้งดอกไม้ พืชพันธุ์ และเอาลวดลายของวัฒนธรรมมาประยุกต์ใช้กับพืชพันธุ์ที่เป็นเครือเตา มันเลยกลายเป็นลายที่มีเอกลักษณ์ ของเราจะไม่เป็นใบไม้จำ หรือลายที่อื่นวาดเป็นรูปทะเล ซึ่งของเราก็ทำแต่เป็นลายทะเลที่เป็นสไตล์ของเรา เราหยิบเอาความงาม เฉพาะถิ่น ซึ่งเราอาจจะมองไม่เหมือนคนอื่นซึ่งอาจจะแตกต่างด้วยกรรมวิธีการทำและการสร้างสรรค์ลวดลาย ตามมุมมองของดาหลาบาติก ซึ่งสิ่งเหล่านี้คือการหล่อหลอมจากครอบครัวมาจากชีวิตพื้นถิ่นที่อยู่รอบ ๆ ตัวเราที่เป็นเสน่ห์ของความเรียบง่าย แต่มีสไตล์และเอกลักษณ์ไม่เหมือนใคร”

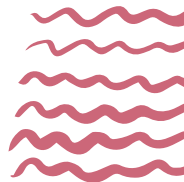
บาติก - แดกหน่อ

จากการสร้างสรรค์งานที่เป็นเอกลักษณ์ของดาหลาบาติกฯ ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่สินค้ามากมาย อย่าง ผ้าซิ่น โสร่ง ผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ กระเป๋า และของที่ระลึกที่ทำมาจากเศษผ้า ทุกอย่างทำจากผ้าบาติก

ยิ่งไปกว่านั้นการพัฒนาของดาหลาบาติกฯ ยังคงก่อให้เกิดแบรนด์ และสินค้าที่น่าสนใจเพิ่มขึ้น คือแบรนด์ “อินดาเลย์” ความแตกต่างระหว่างสองแบรนด์คือ

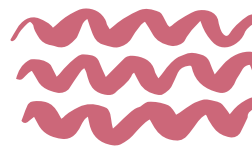
ดาหลาบาติก เป็นแบรนด์ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม เรื่องผ้าโบราณที่ยังคงรักษาอยู่

อินดาเลย์ คือ อินดามันทะเล หรือทะเลอินดามัน เป็นเรื่องเกี่ยวกับทะเล ซึ่งไม่ได้มีแค่ผ้าบาติก แต่มีผลิตภัณฑ์สะท้อนวิถีชีวิต เช่น โลชั่นป้องกันผิวไหม้ซึ่งมีสารสกัดจากผักบุ้งทะเล สกรับกาแพ จากพืชกาแพที่ปลูกในท้องถิ่น

จากวิถีท้องถิ่น บวกกับความคิดสร้างสรรค์ที่ไม่หยุดนิ่ง
และพร้อมที่จะก้าวไปข้างหน้า เพื่อพัฒนาวิถีท้องถิ่น
ให้มีค่ามากยิ่งขึ้น จึงทำให้เกิดการพัฒนาต่ออย่างไม่หยุดยั้ง

ผ้าบาติก ได้กลายมาหนึ่งในเป็นหัวใจสำคัญ ของแบรนด์อินดาเลย์
ซึ่งได้นำมาประยุกต์เป็นเสื้อผ้าที่ร่วมสมัย ที่ออกแบบโดยครูช่าง และ
เพื่อนครูช่างที่เป็นนักออกแบบ มาร่วมกันสร้างสรรค์ ซึ่งตั้งใจให้เข้าถึง
กลุ่มคนรุ่นใหม่ เพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้ใกล้ชิดกับ
ความเป็นท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

รู้หรือไม่

1. การดูแลรักษา

- ไม่ควรใช้น้ำยาฟอกขาว
- ตากในที่ร่ม
- ควรใส่ถุงซิกเมื่อใช้เครื่องซักผ้า

2. ระยะเวลาในการทำผ้าบาติก 1 ผืน ใช้เวลาประมาณ 1 เดือน เนื่องจากสภาพอากาศที่มีฝนตกชุกในภาคใต้ ซึ่งหากฝนตก ต้องอาศัยการผึ่งลมในที่ร่มจนสีแห้งสนิท จึงจะทำขั้นตอนต่อไปได้

ไปให้สุดก่อนหยุดแล้วกลับทางเดิม

การที่ดาหลาบาติกฯ ได้รับเลือกจากทีมกองประกวดมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์ถึงสองครั้ง ในการสร้างสรรค์งานผ้าบาติกเพื่อให้เหล่านางงามได้สวมใส่ในคืนประกวด นับว่าเป็นอีกก้าวหนึ่งของความภูมิใจในภูมิปัญญาที่สืบทอดมาของครูช่างนินทรส์ ซึ่งในปี 2016 นั้น ครูช่างได้หยิบเอาความงามของทะเลอันดามันกระเบื้องมารังสรรค์ลวดลายต่าง ๆ ในธีม Sea Sun Sand สู่สายตาชาวโลก “ถึงครูจะทำงานเผยแพร่วัฒนธรรม แต่งานมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์ เป็นงานโมเดิร์นซึ่งเป็นการผสมผสานกัน”

การเลือกสรรงานหัตถกรรมอันทรงคุณค่าไม่เพียงแต่คิดสรรสิ่งที่ดีที่สุดเท่านั้น หากต้องผนวกเข้ากับความเหมาะสมของงานนั้น ๆ การได้รับความไว้วางใจจากกองประกวดมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์เป็นครั้งที่สองนั้น ทำให้ครูช่างรังสรรค์งานที่ทรงคุณค่าบวกกับความเหมาะสมของผู้สวมใส่โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเรียบง่ายอย่างธาตุต่าง ๆ ในแต่ละบุคคลที่สวมใส่กับความงามของผ้าแต่ละผืน

ซึ่งสิ่งนี้เองที่จะช่วยกันชูทั้งความงามของผ้าบาติกและความงามของสาวงามที่สวมใส่ ซึ่งการรังสรรค์งานหัตถกรรมกับความทันสมัยให้เข้ากับยุคปัจจุบันนับเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นแรงขับเคลื่อนให้บาติกไม่สูญหาย และเป็นที่ยุติ ยอมรับมากขึ้นด้วย

รู้หรือไม่

ครูช่างและทีมใช้เวลาเพียง 15 วัน ในการรังสรรค์ผลงาน เพื่อให้นางงามได้สวมใส่ตามที่กองประกวดมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์กำหนด โดยได้หยิบยกอัตลักษณ์ของจังหวัดกระบี่ เช่น ช้างเผือก หอยชักตีน ปลาหมึก ดอกไม้ทะเลต่างๆ และเรือหัวโทงมาสร้างสรรค์ลวดลายผ้าบาติก

การทำผ้า ฉบับหลากหลายมิติ

1. ขั้นตอนการเตรียมผ้า - ในการทำผ้าบาติกสามารถเลือกใช้ได้ทั้งผ้าฝ้ายและผ้าไหม นำไปซักด้วยผงซักฟอกหรือต้มด้วยน้ำโซดาอ่อน เพื่อให้แป้งที่เกาะผ้าอยู่หลุดออก จากนั้นนำไปตากแดดหรือผึ่งลมให้แห้ง และนำผ้ามาซึ่งให้แน่นอน ไม่มีรอยย่น (อุปกรณ์: ผ้าฝ้าย ผ้าไหม ผงซักฟอก โซดาไฟ สบู่เทียม น้ำ หม้อต้ม)

2. ขั้นตอนการพิมพ์ผ้า - ต้มเทียนให้ละลาย และใช้แม่พิมพ์จุ่มน้ำเทียนให้รอบขอบแม่พิมพ์ สะบัดแม่พิมพ์อย่างให้น้ำเทียนเยอะเกินไป และนำแม่พิมพ์ที่จุ่มน้ำเทียนแล้วมาพิมพ์ลงบนผืนผ้าที่ซึ่งไว้ โดยการพิมพ์แม่พิมพ์บนผืนผ้าแต่ละครั้งต้องให้ลายเสมอกันและต่อกันพอดีทั้งผืน

แม่พิมพ์โลหะที่ออกแบบนั้นแต่ก่อนใช้มือในการวาดรูปและนำมาขึ้นรูปกัดโลหะเพื่อทำแม่พิมพ์ แต่ปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนเป็นใช้คอมพิวเตอร์กราฟิกแทน เพื่อความแม่นยำของลวดลายและความรวดเร็วในการออกแบบ (อุปกรณ์: แม่พิมพ์โลหะลวดลายต่าง ๆ เทียน หม้อต้มเทียน ไม้สำหรับพิมพ์ผ้า)

รู้หรือไม่

น้ำเทียนที่ใช้กันผ้าเพื่อทำลวดลาย เกิดจากการผสมกันของยางสน เทียนพาราฟิน และขี้ผึ้ง

- ◆ ยางสน - เพื่อความคงทน เพื่อให้เกาะติดผ้าเวลาแช่ผ้าในน้ำ
- ◆ พาราฟิน - เทียนหลักกันผ้า
- ◆ ขี้ผึ้ง - ความเหนียวอยู่ตัว

3. ขั้นตอนการลงสี - ก่อนการลงสีต้องเก็บรายละเอียด เช่น รอยเทียนหยดส่วนเกิน หรือรอยเทียนขาดหายตามลายพิมพ์ หากบนผ้ามีรอยเทียนหยดเกินต้องแก้ไขด้วยน้ำอุ่นไปหยดและดูที่บริเวณนั้น ส่วนหารรอยที่พิมพ์มีช่วงขาดรอยไม่ชัด ให้แก้ด้วยการใช้เทียนเหลวซ่อมแซมรอย

หลังจากนั้นใช้น้ำเปล่าระบายหมาด ๆ ลงบนผืนผ้าก่อน ซึ่งจะช่วยให้สีที่ลงไปก็หลังสามารถล้างไปมาได้ ดูเนียนตา จากนั้นระบายสีที่ต้องการลงบนผ้า และรอให้สีแห้งสนิท แล้วนำไปตากให้แห้งทั้งหมด จากนั้นนำผ้าที่แห้งสนิทแล้ว มาจุ่มโซเดียมซลิเกต ให้ทั่วสีที่ลงบนผ้า จากนั้นพักไว้ประมาณ 3-6 ชั่วโมง (อุปกรณ์: โคร่งไม้สำหรับชิงผ้า น้ำอุ่น เทียนเหลว ฝู๋กัน สี)

4. ขั้นตอนการลอกเทียน - หลังจากทึงผ้าไว้ 3-6 ชั่วโมงหลังจุ่มโซเดียมซิลิเกต ก็นำผ้ามาล้างด้วยน้ำเปล่า จากนั้นต้มน้ำและผงซักฟอกให้เดือด แช่ผ้าลงไปและใช้ไม้คนให้ทั่วเพื่อให้เทียนหลุดออกจากผ้า จากนั้นนำผ้าที่ผ่านการต้มแล้วจุ่มในน้ำเย็นพร้อมทั้งใช้มือขยี้เพื่อให้แน่ใจว่าเทียนลอกออกจากผ้าจนหมด ถ้าเทียนบนผ้ายังหลุดไม่หมด ให้ต้มและล้างด้วยน้ำเย็นอีกครั้ง จากนั้นนำผ้าไปตากให้แห้ง พร้อมทั้งตัดเย็บขอบให้เรียบร้อย (อุปกรณ์: โซเดียมซิลิเกต พู่กัน หม้อต้ม ผงซักฟอก)

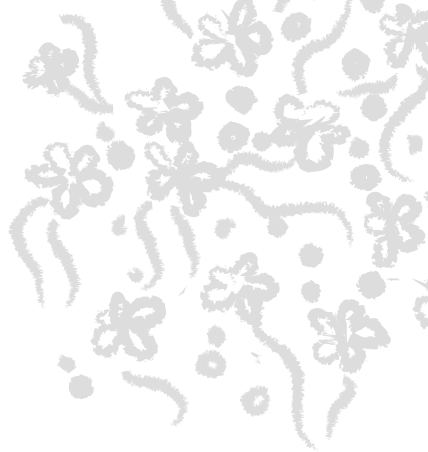
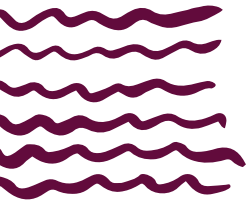
รู้หรือไม่

อุณหภูมิของน้ำเทียนที่ครูใช้ทำผ้าไหมต่างกับผ้าธรรมดา ผ้าไหมเองก็มี 2 ประเภท คือผ้าไหมหนานกับผ้าไหมบาง ผ้าไหมบางก็ต้องร้อนไม่มาก ผ้าหนาต้องใช้ความร้อนสูงกว่าเพื่อให้เทียนซึมลงสู่พื้นข้างล่างได้อย่างรวดเร็ว แต่ต้องระวัง ความร้อนที่มากอาจทำให้เทียนบวม ความคมชัดก็จะไม่เกิด ภาพก็จะเบลอล่ะ!

คบคนให้ดูหน้า ชื่อผ้าให้ดูลาย

ผ้าบาติกที่แพร่หลายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนมากจะเป็นผ้าบาติกเทคนิคการพิมพ์ลวดลายโดยใช้แม่พิมพ์ มากกว่าเทคนิคการเขียนด้วยจินตถึงความงามของผ้าบาติกนี้ขึ้นอยู่กับแม่พิมพ์ที่มีลักษณะของลวดลายที่มีรายละเอียดและกระบวนการผลิตที่ประณีตมาก

ปัจจุบันมีการเลียนแบบการทำผ้าบาติกด้วยการใช้วิธีการพิมพ์ลายด้วยเครื่องจักร ซึ่งประหยัดเวลากว่า ทำให้ราคาต่อชิ้นงานถูกกว่าผ้าบาติกแบบทำมือ

ความแตกต่างระหว่างผ้าบาติกที่พิมพ์ด้วยเครื่องจักร กับ ผ้าบาติกที่เป็นงานหัตถกรรม คือ ผ้าบาติกแบบสกรีน หรือบาติกพิมพ์สี มักมีสีสดใสใสมากกว่า แต่มักจะมีการพิมพ์แค่ด้านเดียว ส่วนอีกด้านจะเป็นสีสันทึบ และลวดลายที่บางกว่า และไม่เห็นถึงรอยแตกของเทียน

ซึ่งต่างจากงานผ้าบาติกหัตถกรรมที่มีรอยแตกของเทียนชัดเจนบนลายผ้า มีลวดลาย และสีสันทึบทั้งสองด้านเท่ากัน ซึ่งความแตกต่างนี้เองที่ทำให้งานหัตถกรรมมีเสน่ห์และคุณค่า รวมถึงมีราคาที่สูงกว่าผ้าจากโรงงาน

รู้หรือไม่

จินตัง คือ ปากกาเขียนเทียน ใช้เพื่อวาด ลวดลายบนผ้าบาติก ต้ามมักจะทำด้วยไม้ ตรงปลายเป็นทองเหลือง มีช่องสำหรับ ใส่น้ำเทียน ตรงปลายเป็นปากแหลมยาว ซึ่งมีขนาดของรูที่หยดน้ำเทียนแตกต่างกัน

ยื่นหยัด เพื่อยั่งยืน

ภูมิปัญญาใดๆ หากไม่มีการเผยแพร่หรือสืบต่อคงเป็นได้แค่ประวัติศาสตร์ และความน่าเสียดายที่คนรุ่นหลังไม่สามารถสัมผัสหรือเรียนรู้สิ่งมีค่าเหล่านั้นได้จากงานจริง ๆ ถ้าหากตามถึงการสืบสานภูมิปัญญา ครูนิพนธ์ธรรตังใจจะเผยแพร่งานหัตถกรรมอันล้ำค่าที่เป็นภูมิปัญญาตกทอดสู่คนรุ่นหลัง “ครูมีความฝัน ซึ่งฝันนี้ของครูมาครึ่งทางแล้วแหละ” ครูได้วางแผนที่จะเปิดศูนย์เรียนรู้เพื่อคนที่สนใจในงานหัตถกรรมพื้นถิ่นมาศึกษา

และในอนาคตอันใกล้จะมีโครงการ “บาติกวิลเลจ” ซึ่งเป็นพื้นที่ที่จะเปิดเป็นศูนย์ฝึกอบรมการทำผ้าบาติกโบราณแบบดาหลาบาติกฯ พร้อมทั้งมี กิจกรรมเวิร์กช็อปปลูกพืชพรรณแบบอินทรีย์ ใช้ชีวิตเรียบง่าย พักโฮมสเตย์ในบาติกวิลเลจ ซึ่งโครงการบาติกวิลเลจนี้ไม่เพียงแต่เผยแพร่องค์ความรู้ให้บุคคลภายนอกเท่านั้น ยังเป็นการช่วยสร้างอาชีพให้กับผู้คนในชุมชนอีกด้วย

SACICT

ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน)

The SUPPORT Arts and Crafts International Centre of Thailand (Public Organization)

59 หมู่ 4 ตำบลช้างใหญ่ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13290 โทรศัพท์ 035-367-054-9 โทรสาร 035-367-051
59, Moo 4, Changyai, Bangsai, Ayutthaya, 13290 THAILAND Tel. +66(0) 35-367-054-9 Fax. 035-367-051

www.sacict.or.th Call Center 1289